

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ РІЗНОГО ПРОФІЛЮ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ РЕАЛІЯХ

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

*Юлія ГИЛЕНКО,
магістрантка першого року навчання
кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка, м. Суми
uliagilenko32@gmail.com*

Анотація. В дослідженні проаналізовано організаційно-педагогічні засади командної роботи в умовах інклюзії. Обґрунтовано процес створення інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти. Визначено ключові аспекти інклюзивної освіти в Україні. Висвітлено основні принципи, необхідні для впровадження командної роботи в інклюзивну практику освітніх закладів в Україні. Охарактеризовано використання інноваційних технологій в організаційно-педагогічному процесі. Розроблено методичні рекомендації учасникам командної роботи в умовах інклюзії.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, командна робота, організаційно – педагогічні засади.

Gileno Yu.S. Organizational and pedagogical principles of teamwork in conditions of inclusion.

Abstract. The study analyzed the organizational and pedagogical principles of teamwork in conditions of inclusion. The process of creating an inclusive environment in general secondary education institutions is substantiated. The key aspects of inclusive education in Ukraine are identified. The main principles necessary for the implementation of teamwork in the inclusive practice of educational institutions in Ukraine are highlighted. The use of innovative technologies in the organizational and pedagogical process is characterized. Methodological recommendations have been developed for the participants of teamwork in conditions of inclusion.

Key words: inclusion, inclusive education, teamwork, organizational and pedagogical principles.

Актуальність. Інклюзивна освіта в Україні стала однією з пріоритетних сфер у системі освіти, оскільки спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей та молоді, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби (ООП).

Ключовими аспектами інклюзивної освіти в Україні сьогодні є: нормативно-законодавча база, що регулює її впровадження та функціонування, зокрема «Закон України «Про освіту», «Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та інші. Уряд України працює над створенням необхідної інфраструктури для інклюзивної освіти, такої як адаптовані навчальні приміщення, доступність до навчання для дітей з різними особливими потребами. Освітні заклади надають підготовку та підтримку педагогам для роботи з дітьми з ООП, щоб забезпечити ефективну інклюзивну освіту. Підходи до навчання створюються з урахуванням потреб кожного учня, включаючи диференційований підхід до навчання та індивідуальні навчальні плани для дітей з ООП. Освітні заклади прагнуть забезпечити повну соціальну інтеграцію дітей з ООП, сприяючи їх участі у загальноосвітньому середовищі разом з іншими дітьми.

Війна, яка триває в нашій країні, наклала свій відбиток, який негативно впливає на освітній процес. Тому важливим є здійснення командної роботи фахівців закладів освіти, зокрема – закладів освіти з інклюзивною формою навчання.

Командна робота в інклюзивній освіті передбачає співпрацю та взаємодію між різними педагогічними працівниками, спеціалістами, батьками та учнями з різними потребами. Вона покликана об'єднувати всіх учасників освітнього процесу для досягнення спільних цілей – створення навчального середовища, де кожен учень може розвиватися та навчатися відповідно до своїх потреб, здібностей та можливостей.

У даному дослідженні ми розглядаємо організаційно-педагогічні аспекти командної роботи в контексті інклюзивної освіти.

Питанням впровадження інклюзивної освіти присвячено багато досліджень як науковців так і практиків. В наукових статтях В. Бондаря, В. Гладуша, М. Матвєєвої, С. Миронової, В. Панка, Т. Сак, В. Синьова, О. Таранченко, В. Тищенка, А. Шевцова та інших дослідників розглянуто окремі аспекти методології, організаційних форм та особливостей

інклюзивної освіти. Незважаючи на ці дослідження, на сьогодні залишаються актуальними питання вивчення та узагальнення практичного досвіду організації освітнього процесу в інклюзивних закладах освіти. Також важливо виявити суттєві проблеми та визначити перспективні шляхи його удосконалення.

А. Колупаєва та І. Кузава досліджували розвиток інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку (ППФР) як за кордоном, так і в Україні.

У своїй монографії «Інклюзивна освіта: реалії та перспективи» А. Колупаєва представила історико-педагогічний огляд науково-теоретичних підходів до процесу залучення осіб з ООП в загальноосвітнє середовище.

За визначенням науковців, практиків командна робота фахівців закладів освіти – це спільна праця та взаємодія між різними спеціалістами з освітньої сфери, яка спрямована на досягнення спільних цілей та розв'язання завдань. Під таким підходом розуміється об'єднання зусиль і знань кожного члена команди з метою оптимізації освітнього процесу, підвищення якості навчання, впровадження нових методів та технологій, а також забезпечення підтримки і сприяння розвитку учнів чи студентів. Така співпраця дозволяє об'єднувати різні експертизи та переваги кожного учасника команди для забезпечення успішного розвитку освітньої системи.

Ця проблема була висвітлена у роботах як вітчизняних Н. Дятленко, А. Колупаєва, Ю. Найда, О. Патрикеева, Н. Софій, О. Таранченко, так і зарубіжних науковців Т. Бут, Ч. Вебер, Дж. Демплер, Ш. Діксон, М. Ейнскоу, Ш. Крокер, Т. Лорман, Дж. Лупарт, Д. Харві.

Для здійснення злагодженої, висококваліфікованої командної роботи потрібно дотримуватися певних організаційно-педагогічних засад.

У відповідних джерелах, організаційно-педагогічні засади трактуються, як основні принципи і підходи, що лежать в основі організації освітнього процесу та педагогічної діяльності в загальному. Ці засади визначають основні принципи організації, структуру та характер освітнього процесу, забезпечують раціональну і ефективну діяльність педагогічних працівників та забезпечують оптимальні умови для навчання та розвитку учнів чи студентів.

Організаційно-педагогічні засади організації освітнього простору досліджували сучасні українські вчені-педагоги О. Глузман, О. Друганова, С. Золотухіна, О. Микитюк, В. Майбородова, Н. Побірченко, О. Рацул, вони

наголошують на необхідності вирішення різноманітних проблем, пов'язаних з розвитком ідеї педагогічної взаємодії.

Інші дослідники, такі як Н. Єлізарова, М. Фрумін, Г. Цукерман, Е. Чудінова, звертають свою увагу на особливості навчальної взаємодії.

Аналіз українських та західних моделей командної роботи показує, що вони подібні в характеристиках, а також містять основні принципи, необхідні для впровадження командної роботи в інклюзивну практику освітніх організацій в Україні. Дані зарубіжних досліджень враховують європейську модель командної роботи та наводять принципи, які можуть бути корисними для формування командної роботи в контексті інклюзивної освіти в Україні.

Вивчення та обґрунтування організаційно-педагогічних засад командної роботи фахівців інклюзивних закладів в умовах війни є досить гострим та своєчасним питанням.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні засади командної роботи фахівців в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу.

Під час аналізу досліджень вчених, напрацювання практиків було виявлено, що терміни «організаційно-педагогічні засади», «педагогічні засади» та «організаційні засади» зазвичай розглядаються в контексті їхніх складових (принципів, передумов, умов, змісту, функцій, критеріїв). Вчені розуміють ці визначення по-різному, виходячи з інтерпретації терміна «засади» та відповідно до об'єкта та предмета своїх досліджень.

Організаційно-педагогічні засади освітнього процесу включають різноманітні принципи та підходи, що допомагають ефективно організувати навчальний процес і забезпечувати оптимальні умови для навчання та професійного розвитку фахівців. Деякі з них:

Індивідуалізація навчання: засада ставить на перший план індивідуальні особливості учнів, їхні темпи навчання та інтереси, щоб забезпечити оптимальний розвиток кожного учасника освітнього процесу. Індивідуалізація навчання включає в себе персоналізований підхід до навчання та розвитку кожного учня, що має особливі освітні потреби, у школі інклюзивного типу. У такому класі присутні учні з різними здібностями, інтересами та потребами, включаючи дітей із спеціальними освітніми потребами. Організація індивідуалізованого навчання в інклюзивному класі це створення індивідуальних навчальних планів. Кожен учень отримує свій індивідуальний навчальний план, який враховує

його поточний рівень знань, навичок та потреби для розвитку. Вчителі пропонують завдання з різним рівнем складності, щоб кожен учень міг працювати відповідно до своїх здібностей та темпу навчання. Учителі і спеціалісти працюють з кожним учнем окремо, надають додаткову допомогу, якщо потрібно, та стимулюють розвиток його сильних сторін. Вчителі стараються використовувати різні підходи та методи навчання, щоб задіяти всіх учнів і забезпечити їхній успіх [1].

Активні методи навчання: заснована на залученні учнів до активної діяльності, де фахівці вчать шляхом взаємодії, практичних вправ і проєктів. Активні методи навчання в інклюзивному середовищі спрямовані на залучення всіх учасників освітнього процесу, включаючи дітей з особливими освітніми потребами, до активної участі в навчальному процесі. Вони стимулюють учнів до більш активного залучення, сприяють розвитку їхніх творчих та критичних мисленнєвих здібностей, а також сприяють засвоєнню та розумінню навчального матеріалу. Формування груп учнів з різними здібностями допомагає стимулювати співпрацю та спілкування між ними. Вони спільно вирішують завдання, діляться знаннями та допомагають один одному. Задачі, що вимагають практичного дослідження або розв'язання реальних проблем, стимулюють активну участь фахівців та учнів та заохочують їх дослідницьку активність. Використання реальних ситуацій або прикладів допомагає сприйняттю інформації та аналізу проблем. Заохочення обговорення та аргументованого висловлення думок допомагає розвивати критичне мислення та вміння висловлювати свою думку. Використання комп'ютерів, планшетів та інших технологій допомагає зробити процес навчання більш захопливим та цікавим. Участь у рольових іграх дозволяє учням відчути себе в різних ролях та ситуаціях, що сприяє розвитку їхньої соціальної та емоційної компетентності [2].

Контекстуальність: орієнтована на зв'язок між навчальним матеріалом та реальними життєвими ситуаціями, що дозволяє учасникам команди легше розуміти та застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Контекстуальність в інклюзивному освітньому середовищі означає врахування і адаптацію освітнього процесу до конкретних потреб, особливостей та контекстуальних умов кожного учня, зокрема дітей з особливими освітніми потребами. У зв'язку з різноманітністю учнів у класі інклюзивної школи, контекстуальний підхід передбачає: застосування індивідуальних підходів до навчання, де враховуються особисті потреби, рівень знань та навичок, здібностей та інтересів кожного учня, доступу до

навчального матеріалу, який відповідає рівню розвитку та здібностям учня, з урахуванням його індивідуальних можливостей. Вчителі використовують різні педагогічні методи та прийоми, щоб задіяти всіх учнів і забезпечити їхню успішність у навчанні. Вчителі тісно співпрацюють з батьками, спеціалістами та іншими структурами для забезпечення підтримки та успішного розвитку кожного учня. Врахування культурних, мовних та інших аспектів, що характеризують учнів та їхнє оточення, для створення сприятливого навчального середовища [3].

Співпраця та партнерство: заснована на співробітництві між учителями, студентами, батьками та іншими зацікавленими сторонами для створення сприятливого середовища для навчання. Ефективність педагогічної взаємодії залежить від здатності викладача встановлювати особисті контакти зі учнями та їх батьками, що дозволяє їм переконатися у своїх внутрішніх можливостях для успішного подолання труднощів у навчанні. Вміння створювати сприятливий психологічний клімат, проявляти щирість та встановлювати атмосферу довіри сприяє задоволенню студентів від навчального процесу, що є основою організаційних засад педагогічної взаємодії під час навчання. При вирішенні щоденних завдань взаємодії важливу роль грають професійна компетентність, толерантність, емоційна стійкість, мобільність та здатність викладача ефективно управляти психологічними аспектами спілкування [54].

Диференціація навчання: враховує різні рівні здібностей, знань та інтересів учнів, щоб забезпечити адаптовану до їхніх потреб освіту. Це підхід у педагогіці, який передбачає адаптацію та індивідуалізацію навчального процесу залежно від потреб, здібностей, інтересів та рівня розвитку кожного учня. Основна ідея полягає в тому, що учні не є однаковими, тому їм необхідно надавати різні завдання, підходи та можливості для навчання, щоб кожен міг досягти успіху згідно зі своїми потребами та можливостями. Диференціація навчання може бути реалізована на різних рівнях, наприклад, диференціація завдань: вчителі створюють завдання різної складності для різних учнів залежно від їх рівня знань та навичок. Диференціація матеріалу: використання різних джерел, підручників, додаткових матеріалів, відео уроків та інших ресурсів, що відповідають інтересам та потребам учнів. Групова диференціація: учні можуть працювати у групах з різними темпами, над різними завданнями або на різних рівнях складності. Індивідуальне навчання: призначення індивідуальних завдань, допомога та підтримка для кожного учня

відповідно до його потреб. Диференціація оцінювання: використання різних критеріїв та методів оцінювання успішності учнів, що відповідають їхнім індивідуальним можливостям та досягненням [4].

Систематичність в навчальному процесі означає організованість та послідовність засвоєння знань та вмінь учнями протягом певного періоду часу. Це один із ключових принципів ефективного навчання, який допомагає забезпечити стійке і глибоке засвоєння матеріалу і сприяє успішному навчанню. Вчителі створюють навчальні плани та програми, визначають послідовність і структуру вивчення предмету протягом навчального року. Навчальний процес розбивається на послідовні етапи, де новий матеріал побудований на основі вже засвоєного. Поновлення та перевірка раніше вивченого матеріалу забезпечують його закріплення та підтримку знань у пам'яті. Зміст уроків та теми навчання логічно вплітаються один у одного, створюючи єдине зв'язне навчальне середовище. Оцінка та перевірка засвоєння матеріалу регулярно здійснюється, що допомагає виявляти потреби у підтримці та покращенні успішності учнів. Систематичність в навчальному процесі забезпечує краще засвоєння навчального матеріалу, формує у учнів звичку до регулярної праці над здобуттям знань та вмінь. Вона сприяє більш стійкому і стабільному засвоєнню знань, покращує результативність та допомагає учням зростати в різних аспектах їхнього розвитку [3].

Використання інноваційних технологій: використання інноваційних технологій в організаційно-педагогічному процесі передбачає впровадження новаторських і сучасних засобів, методів та підходів для оптимізації навчально-виховного процесу, підвищення ефективності навчання та розвитку учнів. Інноваційні технології можуть використовуватися як у традиційних, так і в онлайн-форматах навчання. Наприклад, електронні підручники та онлайн-ресурси, застосування електронних підручників та інтерактивних онлайн-матеріалів дозволяє створювати цікаві та змістовні уроки, забезпечує доступ до актуальних інформаційних ресурсів. Використання відеоуроків та вебінарів дозволяє здійснювати дистанційне навчання, дозволяє залучати експертів та спікерів з різних місць для виступів перед учнями. Інтерактивні дошки та планшети допомагають зробити уроки більш захоплюючими та залучити учнів до активної участі. Застосування технологій віртуальної та розширеної реальності дозволяє створити іммерсивне навчальне середовище та зробити навчання більш практичним та реалістичним. Впровадження інноваційних платформ та програм для навчання, що

адаптуються до індивідуальних потреб та здібностей учнів. Впровадження гейміфікації та ігрових елементів для залучення учнів та мотивації їх до навчання. Використання інноваційних технологій допомагає створити сучасне та цікаве навчальне середовище, сприяє підвищенню мотивації та інтересу учнів до навчання, а також покращує якість навчання та розвитку [5].

Постійне професійне самовдосконалення вчителів є важливим і необхідним аспектом сучасної педагогіки. Це процес постійного навчання, розвитку та удосконалення професійних навичок та компетенцій вчителя з метою покращення якості навчально-виховного процесу та досягнення кращих результатів учнів. Вчителі можуть брати участь у професійних семінарах, тренінгах, конференціях та інших заходах, які дозволяють ознайомитися з новими методиками, технологіями та підходами до навчання. Вивчати професійну літературу, статті, дослідження з педагогіки, що допомагає розширювати свої знання та розуміння професійних питань. Взаємодія з колегами, обмін досвідом, співпраця у методичних об'єднаннях допомагає знайти нові ідеї та підходи до навчання. Вчителі можуть активно впроваджувати інноваційні підходи та технології в своїй роботі, що допомагає підвищити ефективність навчання та залучення учнів, систематично аналізувати свою роботу, розглядати свої успіхи та недоліки, щоб здійснювати своє професійне зростання. Постійне професійне самовдосконалення дозволяє вчителям залишатися компетентними та впевненими у своїх знаннях та вміннях, а також підвищує рівень їх професійної майстерності. Воно сприяє забезпеченню високої якості освіти та допомагає учням досягати кращих результатів у навчанні та розвитку [3].

Освітня галузь традиційно характеризується розмежуванням в міжпрофесійних процесах співпраці, пов'язаних з інклюзією, фахівці представляють різні точки зору та позиції з різними ролями, функціями та основними цілями. Однак співпраця є необхідною складовою ефективної інклюзії в школах. Взаємодія між вчителями сприяє створенню спільноти практиків за допомогою професійних стосунків, що покращують навчальний досвід та результати учнів з особливими освітніми потребами (ООП).

В Україні існує програма підтримки навчання та ресурсних вчителів, яка забезпечує додаткову підтримку дітям з ООП у загальноосвітніх класах. Ці вчителі співпрацюють з класними керівниками, батьками, другими

спеціалістами, утворюючи тристоронню групу, що дозволяє застосовувати інклюзивний підхід на рівні школи та класу.

В рамках реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного середовища в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р, головними пріоритетами залишаються забезпечення рівних можливостей та вільного доступу до освіти, задоволення особливих освітніх потреб усіх учасників освітнього процесу та створення інклюзивного освітнього середовища.

Щоб створити інклюзивне середовище в закладах загальної середньої освіти, необхідно подолати соціальні та психологічні перешкоди, впроваджувати педагогіку партнерства, створювати універсальний дизайн та використовувати розумні пристосування у навчальних закладах, щоб забезпечити безбар'єрний фізичний простір.

Методичні рекомендації учасникам командної роботи в умовах інклюзії

Ми визначили та обґрунтували методичні рекомендації для учасників КППС. Це заходи, які рекомендовано для впровадження в освітній процес закладів загально-середньої освіти з інклюзивною формою навчання: взаємодія і комунікація, підтримка і допомога, результативність та удосконалення професіоналізму.

Методичні рекомендації для фахівців командного супроводу в інклюзії допоможуть вам краще впоратися з завданнями та викликами, які виникають під час роботи з особами з різними потребами.

Ось кілька порад, які можуть бути корисними.

1. Розуміння інклюзії: перш за все, важливо розуміти сутність інклюзії. Інклюзія спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх осіб, незалежно від їхніх здібностей, потреб чи особливостей.

2. Індивідуалізація підходу: враховуйте, що кожна особа унікальна. Підхід до кожної ситуації повинен бути індивідуальним. Важливо розуміти потреби та здібності кожної особи в команді.

3. Створення сприятливого середовища: забезпечте атмосферу в команді, де кожна особа відчуває себе комфортно та важливою. Створіть дружній та підтримуючий колектив.

4. Навчання та розвиток: допомагайте особам з різними потребами розвивати їхні здібності. Надавайте можливості для навчання та професійного зростання.

5. Комунікація: важливо відкрито та чітко спілкуватися з усіма членами команди. Враховуйте різні способи комунікації, які можуть бути зручними для кожної особи.

6. Підтримка: дотримуйтеся принципу взаємодопомоги. Підтримуйте та допомагайте один одному вирішувати завдання та труднощі.

7. Гнучкість: готовність адаптувати робочі процеси та методики для врахування потреб осіб з різними можливостями може сприяти покращенню продуктивності всієї команди.

8. Культурна чутливість: розумійте та поважайте різні культурні, етнічні та релігійні особливості членів вашої команди. Це сприятиме створенню гармонійного середовища.

9. Ефективне вирішення конфліктів: вивчайте методи вирішення конфліктів та намагайтеся запобігти їх виникненню в команді. Конструктивна здатність працювати разом важлива для досягнення спільних цілей.

10. Самооцінка та покращення: постійно оцінюйте ефективність роботи команди в сфері інклюзії. Шукайте можливості для покращення та вдосконалення своєї роботи.

Перспективу продовження дослідження ми вбачаємо в експериментальній перевірці визначених організаційно-педагогічних засад та наданих методичних рекомендацій учасникам команди ППС закладів загально-середньої освіти з інклюзивною формою навчання.

Методичні рекомендації для фахівців команди психолого-педагогічного супроводу мають на меті забезпечити ефективну підтримку і розвиток осіб з різними потребами, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, учнів з емоційними та соціальними труднощами, а також забезпечити сприятливий психологічний та педагогічний середовище в навчальних закладах. Ось кілька методичних рекомендацій для фахівців команди психолого-педагогічного супроводу:

Індивідуалізація підходу. Звертайте увагу на індивідуальні потреби та особливості кожної особи. Розробляйте індивідуальні плани підтримки, де будуть враховані педагогічні та психологічні аспекти розвитку.

Співпраця з батьками. Важлива роль батьків у підтримці та розвитку дітей. Забезпечуйте відкритий та конструктивний діалог з батьками, надавайте їм поради та рекомендації щодо ефективних методів підтримки вдома.

Позитивний підхід. Спрямуйте свою увагу на позитивні аспекти розвитку та досягнень кожної особи. Сприяйте підвищенню самооцінки та віри в власні можливості.

Розвиток соціальних навичок. Працюйте над розвитком соціальних навичок учнів, особливо тих, хто має труднощі у спілкуванні та взаємодії з оточуючими.

Гнучкість та адаптація. Будьте готові адаптувати свої підходи та методи до змінних потреб і ситуацій. Іноді необхідно змінити підхід, щоб досягти найкращих результатів.

Розвиток саморегуляції. Вчіть дітей та молодь ефективно реагувати на стресові ситуації, розвивайте їх навички саморегуляції та вміння контролювати емоції.

Підтримка вчителів. Співпрацюйте з педагогами, надавайте їм методичну допомогу щодо роботи з учнями з особливими потребами, допомагайте створювати адаптовані завдання та матеріали.

Використання інноваційних методів. Впроваджуйте сучасні педагогічні та психологічні методики, використовуйте технології для забезпечення більш ефективної навчальної та розвивальної діяльності.

Саморозвиток. Постійно підвищуйте свій професійний рівень, беріть участь у тренінгах, семінарах, читайте наукову літературу, що допоможе вам покращити свої навички та підходи.

Співпраця з іншими спеціалістами. У разі потреби, співпрацюйте з психологами, логопедами, соціальними працівниками та іншими фахівцями для надання комплексної підтримки учням.

Пам'ятайте, що ваша робота є важливим елементом створення сприятливого та інклюзивного середовища для розвитку всіх осіб у навчальних закладах.

Висновки. У ході формувального етапу дослідження нами було визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні засади та методичні рекомендації учасникам командної роботи в закладах загально-середньої освіти з інклюзивною формою навчання.

До організаційно - педагогічних засад ми віднесли: індивідуалізація навчання, активні методи навчання, контекстуальність, співпраця та партнерство, диференціація навчання, систематичне використання інноваційних технологій, постійне професійне самовдосконалення вчителів.

Ці засади забезпечать максимальне розкриття потенційних можливостей кожної дитини, сприятиме ефективній організації роботи з

цією категорією дітей відповідно до їхніх особливостей та потреб. При цьому фахівці зможуть створити максимально сприятливе середовище для їх розвитку, дбаючи про відповідність усіх аспектів освітнім потребам.

Фахова підтримка передбачає, що додаткові фахівці відіграють важливу роль у роботі з дитиною з особливими освітніми потребами і несуть відповідальність за її супровід. Ці спеціалісти, такі як логопеди, психологи, сурдопедагоги, реабілітологи, тифлопедагоги та інші, часто працюють поза межами навчального закладу. Вони беруть на себе відповідальність за розробку навчально-корекційних програм та виконують основну роль у реалізації цього процесу.

До методичних рекомендацій фахівцям команди психолого-педагогічного супроводу ми віднесли:

- *Індивідуалізація підходу.* Звертайте увагу на індивідуальні потреби та особливості кожної особи. Розробляйте індивідуальні плани підтримки, де будуть враховані педагогічні та психологічні аспекти розвитку.
- *Співпраця з батьками.* Важлива роль батьків у підтримці та розвитку дітей. Забезпечуйте відкритий та конструктивний діалог з батьками, надавайте їм поради та рекомендації щодо ефективних методів підтримки вдома.
- *Позитивний підхід.* Спрямовуйте свою увагу на позитивні аспекти розвитку та досягнень кожної особи. Сприяйте підвищенню самооцінки та віри в власні можливості.
- *Розвиток соціальних навичок.* Працюйте над розвитком соціальних навичок учнів, особливо тих, хто має труднощі у спілкуванні та взаємодії з оточуючими.
- *Гнучкість та адаптація.* Будьте готові адаптувати свої підходи та методи до змінних потреб і ситуацій. Іноді необхідно змінити підхід, щоб досягти найкращих результатів.
- *Розвиток саморегуляції.* Вчіть дітей та молодь ефективно реагувати на стресові ситуації, розвивайте їх навички саморегуляції та вміння контролювати емоції.
- *Підтримка вчителів.* Співпрацюйте з педагогами, надавайте їм методичну допомогу щодо роботи з учнями з особливими потребами, допомагайте створювати адаптовані завдання та матеріали.
- *Використання інноваційних методів.* Впроваджуйте сучасні педагогічні та психологічні методики, використовуйте технології для забезпечення більш ефективної навчальної та розвивальної діяльності.

➤ *Саморозвиток.* Постійно підвищуйте свій професійний рівень, беріть участь у тренінгах, семінарах, читайте наукову літературу, що допоможе вам покращити свої навички та підходи.

Співпраця з іншими спеціалістами. У разі потреби, співпрацюйте з психологами, логопедами, соціальними працівниками та іншими фахівцями для надання комплексної підтримки учням.

Основними ознаками успішної співпраці є виявлення бажання та позитивної волі всіх учасників працювати спільно для досягнення спільної мети, а також взяття на себе відповідальності за кінцеві результати та високе цінування внеску кожного учасника. Ефективна співпраця також характеризується взаємною довірою і залученням всіх учасників до вирішення проблем.

Іншими характеристиками ефективної співпраці включають спільне бачення майбутнього для дитини, до якого всі члени команди одностайно залучаються; робити з відданістю спільній ідеї; збалансований мікс різних перспектив і здібностей, що допомагають підвищити ефективність команди; взаємозалежність, яка передбачає визначення спільних цілей, розуміння та високе цінування унікального внеску кожного члена команди. Усі ці ознаки базуються на спільній відповідальності, де всі учасники команди взаємно відповідають та звітують про свої дії.

Список використаних джерел

1. Чорнобай Е., Крокер Ш., Страт Е., Красюкова-Еннс О. / за ред. О. Красюкової-Еннс. Київ : Паливода А. В., 2012. 46 с.

2. Сілявіна Ю. Здатність учнів з особливими освітніми потребами до успішної навчальної діяльності як критеріальний показник ефективності системи педагогічної реабілітації в інклюзивному освітньому середовищі школи *Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy.* (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2019. Вип. 1(1). С. 148–158. DOI : 10.51706/2707-3076-2019-1-16

3. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання.* 2010. № 3. С. 3–11.

4. Софій Н. Демократична освіта – освіта без упереджень та стереотипів. *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство.* Київ, 2000. С. 10–14.

5. Корецька А. Освіта як фактор морального вдосконалення і комунікативної відкритості. *Нова парадигма* : журн. наук. пр. К. : Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2006. Вип. 59. 232 с.